

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Frigren, Pirita

Title: Joulun odotetuin henkilö - Julens mest efterlängtade person

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Merimieseläkekassa, 2018

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Frigren, P. Joulun odotetuin henkilö - Julens mest efterlängtade person. Albatrossi : Merimieseläkekassan tiedotuslehti, (4), 32-33.

https://www.expressmagnet.eu/pub/52/Albatrossi-Albatrossen-4_2018/#p=32

1

Pirita Frigren

tutkijatohtori
Jyväskylän yliopisto

Tutkimusteemat: 1800-luku, sosiaalhistoria, perhe- ja yhteisöhistoria, merihistoria, naisten johtamien kotitalouksien toimeentulo, kaupunkiyhteisöt, merimiesväestö, liikkuvuus

Forskardoktor
Jyväskylä universitet

Forskningsområden: 1800-talet, socialhistoria, familje- och samhällshistoria, sjöhistoria, försörjning av kvinnors ledna hushåll, stadssamhället, sjöfolk, rörlighet.

Joulun odotetuin henkilö

Kyselein tutulta rahtilaivalla työskentelevän merimiehen puolisoilta, miten heidän perheessään vietetään yleensä joulua. Kuinka usein törnit osuvat niin, että seilaava perheenjäsen istuu joulupöydässä? Eivät usein, vastasi tuttavani, ja osuessaankin voi kotiutuminen viedä niin paljon aikaa, että jouluillallinen siirtyy uuden vuoden vastaanottajaisiksi, jos niiksi-kään. Suunnitelmat saattavat myös muuttua äkkäarvaamatta. Ja historiantutkija kun oli olettanut, että nykypäivän merenkulkijaperheissä olisi mahdollisuus varautua yhteiseen joululomaan hyvissä ajoin.

Yli sata vuotta vanhoissa merielämän kuvauksissa sama piirre toistuu: kaipuu päästä meriltä jouluksi kotiin. Eräs turkulainen merimies harmitteli ensimmäisen maailmansodan aikaan kirjeessään Lontoon merimieskirkolle, miten hän oli tehnyt paluuta omaistensa luokse jo kolmatta joulua, mutta löysi aina joulun alla itsensä pitkältä pestiltä toiselta puolen maailmaa. Toisaalta joulu saapui ulapallekin, kun reilu kapteeni järjesti miehistöille hytissään pelkistetyn riisipuutarjoilun Enkeli taivaan säestyksellä.

Merenkulkijaperheissä joulun odotetuin henkilö ei ole joulupukki tai Jeesuslapsi, vaan kotiin saapuva isä tai äiti. Lapset haluavat mielellään tietää jo hyvissä ajoin, saapuuko joulun tähtihenkilö paikalle. He joutuvat kohtaamaan pettymyksiä, jos odotuksista huolimatta näin ei käykään. Tuttavani kertoi, miten kotona olevan osapuolen on syytä ennakoita pettymyksiä

ottamalla joulupukinkirjeiden toiveet vakavasti. Vanhemmista kehittyi merimiesperheissä mestareita reagoimaan perhejuhlien muuttuviin suunnitelmiin – tai siihen että niitä ei juuri ole. ”Vuosiin en ole lähettänyt miehelle joulupakettiakaan, kun pitäisi olla niin ajoissa liikkeellä. Vähän karulta toki kuulostaa”, merimiehen puoliso sanoo. Lapset puolestaan oppivat, että joulu on aina vähän erilainen. Sitä voidaan viettää kotona pienellä porukalla hiljaisemmin tai isolla kokoonpanolla sukulaisten luona.

1800-luvun lopulta asti merimieskirkot pyrkivät tuomaan kodinomaista joulutunnelmaa niille, joiden määränpää ei vuoden pimeimpänä aikana näyttänyt kotimaata kohti. Merimieskirkkojen joulujuhliissa jaettiin toiminnan alusta asti kotimaisten lähetystyön tukijoiden lähettämiä lahjoja. Eräs lahjoittaja

näki jouluna 1915 sodanoloista huolimatta kovasti vaivaa ja toimitti Cardiffin lähetysasemalle kotikirjahyllystään Kesätoverit-kirjan tarkoitettuna ”jollekin lukuhaluiselle” merimiehelle. Lähettäjä toivoi meriammatilaiselta asianmukaista vastalahjaa: ”Jos pastori huomauttaisi saajaa tai kirjoittaisi pakettile että se arv. merimies jos tahtoo lähettäjälle ilonsa ilmaista, niin tekisi sen mieluummin jollakin postikortilla jossa olisi jokin suuri rahtilaivan kuva.” Antamisen ja saamisen juhlaa vietettiin näin yli maiden ja merien toisilleen tuntemattomien ihmisten kesken. Toistasataa vuotta vanha lahjaperinne jatkuu yhä. Nykyäänkin Merimieskirkko kannustaa neulomaan villasukkia lahjana tuntemattomalle merenkulkijalle.

”Vanhemmista kehittyi merimiesperheissä mestareita reagoimaan perhejuhlien muuttuviin suunnitelmiin – tai siihen että niitä ei juuri ole.”

Julens mest efterlängttade person

Jag frågade en hustru till en sjöman, som jobbar på en fraktbåt om familjens julfirande. Hur ofta infaller törnarna så att den sjöfarande familjemedlemmen sitter med vid julbordet? Inte så ofta, svarade hon, och även när de råkar passa så kan hemresan ta så lång tid att julmiddagen blir en nyårsmiddag, om ens det. Planerna kan också oväntat ändras. Och den här historieforskaren som hade inbillat sig att dagens sjömansfamiljer har möjlighet att förbereda sig inför en gemensam jul i god tid!

Över hundra år gamla skildringar av sjömanslivet vittnar om samma sak: längtan att få komma hem till jul. En sjöman från Åbo harmade sig vid tiden för första världskriget i ett brev till sjömanskyrkan i London över att det nu var tredje julen som han planerat en familjejul i hemmet men alltid vid tiden före helgen funnit sig vara på långfärd på andra sidan jordklotet. Visserligen infann sig julen också till havs, då en hyggelig kapten i sin hytt ordnade med enkel risgrynsgrötservering för manskapet, till tonerna av Av himmelshöjd jag kommen är.

Sjömansfamiljerna är det inte julgubben eller Jesusbarnet som man mest längtar efter vid jultiden utan den sjöfarande pappan eller mamman. Barnen vill gärna veta i god tid ifall julens obestridliga stjärna kommer hem. De blir mycket besvikna ifall förväntningarna inte uppfylls. Min bekant berättade att det för den hemmavarande parten är skäl att ta önskningarna i breven till

jultomten på allvar för att minimera besvikelsen. I en sjömansfamilj blir föräldrarna mästare på att agera när planerna för familjefester ändras – eller när några sådana planer knappt finns. ”På åratals har jag inte ens skickat något julpaket till min man, eftersom man borde göra det så tidigt. Det låter onekligen krasst”, säger sjömanshustrun. Barnen åter lär sig att julfirandet alltid varierar. Julen kan firas hemma i stillhet med familjen eller hos släktingar med många personer närvarande.

Alltsedan slutet av 1800-talet har sjömanskyrkorna försökt skapa en hemlik julstämning för dem som under årets mörkaste tid inte styr kosan hemåt. Sedan verksamhetsstarten utdelas i sjömanskyrkorna julgåvor som sänts av missionsarbetets stödjare. En donator gjorde sig en hel del besvär år 1915, kriget till trots: valde ut boken Kesätoverit ur sin egen bokhylla och skickade den till missionsstationen i Cardiff att ges åt ”någon läshungrig sjöman”. Av mottagaren önskade donatorn sig en passande gengåva: ”Om pastorn kunde säga till mottagaren eller skriva på paketet, att om den ärade sjömannen vill uttrycka sin glädje för avsändaren, så kunde han gärna göra det med ett postkort med en bild på något stort fraktfartyg.” Givandets och mottagandets glädjefest firades på det här sättet tvärsöver haven och med deltagare som var okända för varandra. Den mer än hundraåriga gåvotraditionen fortsätter än i dag. Nuförtiden rekommenderar

Sjömanskyrkan hemstickade yllesockor som en lämplig gåva till en okänd sjöman.

”I en sjömansfamilj blir föräldrarna mästare på att agera när planerna för familjefester ändras – eller när några sådana planer knappt finns.”

